

تۆران يان گفـتوگۆـكـردن و ليكتيگە يشتن؟

■ نەوژين،

ئاسيا حسيّن — ھاوژين مەھدى

«ئەگەر لەگەل ھاوسەرەكتدا كىشە يەكت مەبىت، لەگەلى دەدوييت ياخود ھانا دەبەيتە بەر تۆران و گەپانەو بۆ مالى باوكت؟» ئەمە پرسیارێكى (نەوژين) بو كە روپەپوى چەندین ژنى كردهو لە تەمەن و ئاستى خویندەوارى جیاوازا، كە زۆرترين وەلامەكان «تۆران» و گەپانەو بۆ مالى باوك، وەك دانیشتن و گوێگرتن لەپەك.

«پیاوی كورد لەقسە تیناگات»، «تا نەتۆرێى قەدەرت نازانن و بەگوێـتـ ناكەن»، «پالپىشتى باوك و برا نەبىت قسەى ژن ئاوناخوا»، ئەمە ھەندىك لەو ھۆكارانە بون كە ژنان بەھۆیەو گەپانەو بۆ مالى باوكیان پى باشتر بو.

(تۆران) و گەپانەو و ھانا بـردن بۆ مالى باوك، وەك نەرىتێكى لیھاتوھ لەنیۆ ژنانى گەرمیاندا. ئەوان لەكاتى روبەروبونەوہى كىشە یەك لەگەل ھاوسەرەكانیاندا، زۆرجار لەجیى گفـتوگۆ و تاوتویی كـردن دەگەپـنـەو بۆ ماله باوان و داواى یارمەتى و چارەسەر لە ئەوان دەكەن.

(سارای) ۲۵ سالان، پێى وتین «من دەجار بە ھاوسەرەكەم وت كە مالى دايكى لەگەلم باش نین، بەلام گوێى نەدا، كاتێك تۆرام و گەپامەوھ مالى باوكم، ئەو راستەوخۆ لەگەل خوشكەكانیدا قسەى كرد و بەلێنى دا كىشەكەم بۆ چارەسەر بكات». ئەو بە

پێكەننەوھ وتیشى: «ئەگەر دە سالى تر ھاوارم بكردايە، ھىندەى تۆرانیك كاریگەریی نەدەبو».

(سۆزان) ی ۴۰ سالانىش پالپىشتى ئەم قسانە دەكات و دەلێت: «ھاوسەرى من گۆئ لە قسە ناگرێت و بیروپرای جیاواز قیوڵ ناكات، منیش ناچارم بۆ چارەسەرى ھەر كىشە یەكى نیوانمان رو بكەمە مالى باوكم».

بەلام (فاتیمە) ئەزمونیكى جیاوازی لەگەل گەپانەوھ بۆ مالى باوكیدا ھەيە و دەلێت: «كاتێك بەھۆى كىشە یەكەوھ بەبێ گفـتوگۆكـردن لەگەل ھاوسەرەكەمدا

تۆرام و گەپامەوھ بۆ مالى باوكم، ھاوسەرەكەم زۆرى پى ناخۆشبو و وتى خۆزگا كىشەكەت بەخۆم دەوت تا حلى بكەم». ئەو برپارى داوھ تا ماوھ تۆران بە پەكەمین چارەسەر ھەلنەبژێرت، بەلكو سەرەتا لەگەل ھاوسەرەكەیدا تاوتویی بكات.

لەم بۆچونەدا، بەرپرسێكى بەرەنگاربونەوہى توندوتیژیش ھاوپرایە و پێیوایە «تۆران چارەسەر نییە».

رائید فریاد ھیدایەت، و تەبێژى بەرپۆبەرایەتى بەرەنگاربونەوہى توندوتیژى خیزانى لە گەرمیان، بۆ

(نەوژین) باس لەم حالەتە دەكات و دەلێت: «تۆران نەك كىشە چارە ناكات، بەلكو گەرەتەرى دەكات، چونكە وادەكات خیزانى ژن و پیاو دەستوەرەنە كىشەكە، بەمەش نەك چارەى كىشەكە ناكات، بەلكو قورسپىش دەكات».

ھەرۆك كاریگەر یەكانى ئەم حالەتەش دەخاتەرو «ئەم دوركەوتنەوہ یەش ساردیوونەوہ یەك یان كەلێنێك دەخاتە نیوان ئەو دو كەسەوھ».

قسەكانى و تەبێژەكەى بەرپۆبەرایەتى بەرەنگاربونەوہى توندوتیژى خیزانى،

تۆران كىشە چارە ناكات، گەرەتەرى دەكات

ژنىك جەختى لێكـردەوھ كە خۆى ئەزمونی لەمبارەوھ ھەيە.

(كىژان) ی ۲۵ سال، باس لەدەستپوێردانى خیزانەكەى و گەرەبونى كىشەكەى دەكات پاش تۆرانى و دەلێت: «دايك وباوكم كىشەكەیان دە ھىندەى تر قوڵ و گەرە كردهو و گەپانديانە دادگا».

ئەگەر ژنان پاساوى جیاوازیان ھەبىت بۆ گرتنەبەرى رێگەى تۆران، ئەوا شارەزایەكى دەروناسى بە رێگەچارە یەكى گونجاو و سەرکەوتوى نازانىت.

د. محەمەد خانى، پسپۆرى دەروناسى، لەبارەى تۆران و ھانا بـردنە بەر دايك و باوك بۆ چارەسەرى كىشەى خیزانى بۆچونى خۆى دەدات و پێیوایە «ئەمە كارێكى ھەلەيە، چونكە تەنانەت دواى ئاشتبونەوہى ھەردو ھاوسەرەكە، ھىشتا ئەوانى تر كىشەكانیان بېردەمىنیيت و ھەندىكجار رق لە زاوا یان بوكى خویان ھەلدەگرن».

دەیانەوێت یارى بكەن و پشتیوانیان نییە

بەلام بەھۆى نەبونى جێگەى تابیەت بەو یارییە، وەكخۆى دەلێت: «بێئومێد بوھ».

ھۆزان محەمەد، ۲۴ سال، دەرچوى بەشى وەرزشە لە شارى كەلار، بۆ (نەوژین) دەلێت: «زۆر ئارەزوم لە یارى كيك بۆكسىن ھەيە، چونكە یارییەكى رۆحیە و فێرى ئارام گرتن و باوەرپەخۆبونت دەكات، بەلام بەھۆى نەبونى جێگەى تابیەت بەو یارییە ئەو ئارەزوم ئەبىت لە گۆر بێنیم».

وتیشى: داواكارم بەرپرسانى گەرمیان ئاوێ لە بوارى وەرزش بدەنەوھ لە ناوچەكە و خەونى كچان بەدى بھێنن. مامۇستایەكى وەرزش باس لەوھ دەكات سەربارى ئەوہى نەبونى جێگەى تابیەت بە یارى كيك بۆكسىن، بەرپرسانى سنورەكەش ھۆكارن بۆ ئەوہى كچان بەو خەونەیان نەگەن.

بەھار رەحیم، بۆ (نەوژین) وتى: نەك یارى كيك بۆكسىن، بەلكو لە یاریەكانى تریش ئاوپی جدی لە كچان نەدراو تەوھ، لەلایەن ھەندىك كەسەوھ دەستگیراوھ بەسەر ئەو یاریگانی كە لە گەرمیان دا ھەن و بونەتە رێگەر لەبەردەم كچان كە بگەن بە خەونەكانیان.

لە بەرامبەرىشدا بەرپرسێكى وەرزش لەگەرمیان، پێیوایە كىشەكە نەبونى پشتیوانى نییە، بەلكو نەبونى راھینەرە. قەیس سەعدوللا حەسەن، لێنرساوى وەرزش و لاوانى كەلار، بۆ (نەوژین) وتى: «جێگە ھەيە بۆ كـردنەوہى یارى كيك بۆكسىن، ئەوہى گـرفتە ئەوہیە كە راھینەرى تابیەت بە بوارەكە نیە لە ناوچەكە دا».

وتیشى: لە ولاتان ئەم یاریە كراوھ بە پرۆگرام و لە زانكۆكان دەخویندری، بەلام لێرە ھیچ شتیك نیە تابیەت بىت بەوھ، بۆیە پێویستە بكریـت بە پرۆگرام بۆ ئەوہى كچانىش بە حەزەكانیان بگەن.

بەرگرییەكان ھەبوھ، بەلام نەبونى ھۆلى تابیەت بەم یاریە بۆ كچان و نەبونى راھینەرى ئافەرەت و تارادە یەكیش دواكەوتوى كۆمەلگاكەمان، بونەتە رێگەر لەبەردەم ئەنجامدانى ئەو یاریە بۆ من و كچانى دیکەش.

ئامازەى بەوھشكرد: «ئەگەر ھۆل راھینەرى تابیەت ھەبىت، ئەوا ئەو حەزەم بەدى دینم، ئەگەرچى لێرە دەبىت دەستبەردارى زۆرێك لە ئارەزوەكانمان ببن».

(ھۆزان) یەكێكى ترە لەو كچانەى كە ئارەزوى لە یارى كيك بۆكسىن ھەيە،

كچان ئاماژە بۆ ئەو دەكەن كە بەھۆى نەبونى جێگەى تابیەت و راھینەرى تابیەتەوھ، ناتوانن ئەو حەزەى كە ھەیانە بۆ ئەمجۆرە یارییە وەرزشیانە پەرەپێدەن، ئەمەش گرێدەدەنەوھ بەو بارە كۆمەلایەتییەى كە ھەيە.

بوبيان حەمە سالەح، ۱۷سال، پىشەى خویندكارە و دانیشتوى كەلار، حەزى لە وەرزشە و بەشداریى چالاكیە وەرزشیەكانى قوتابخانەكەى كردوھ، بەلام حەزى سەرەكى ئەو یارییە بەرگرییەكانە.

وتى: ھەمیشە ئارەزوم لە یاریە

یارییانەیان ھەيە كە بە «بەرگری» ناسراون، لە نمونەى بۆكسىن و كيك بۆكسىن و ھاوشپۆھكانى، بەلام ئاماژە بۆ ئەوھ دەكەن زەمىنە لەبار نیە بۆ پیادەكردنى ئەم حەزەیان.

كارناس عەلى محەمەد، پێشتر یارى كيك بۆكسىنى كردوھ و بۆ ماوہ یەكیش راھینانى بە ژمارە یەك كچى منال داوھتەوھ، بەلام وەكخۆى دەلێت: «بەھۆى ئەوہى كە پالپىشتە نەبو نەمتوانى درێژە بە راھینەرییەكەم بدەم، لە كاتێكدا چەند فێرخوازێكىشەم ھەبو».

■ نەوژين، زريان محەمەد

«بەھۆى ئەوہى كە پالپىشتە نەبو چ لە لایەن حكومەتەو چ لە لایەن خاوەنى مۆلەكانەوھ بە تابیەت بۆ ژنان، ناچار بوم واز لە راھینەرى یارى كيك بۆكسىن بێنم» ئەمە وتەى (كارناس) ی راھینەرى یارى كيك بۆكسىنە لە كەلار.

بەشێك لە كچانى كەلار بەتابیەت ئەوانەى گرنگى بە وەرزش دەدەن، ئارەزوى ئەنجامدانى ئەو جۆرە